

Böyük mütəfəkkir şair İmadəddin Nəsimi Azərbaycan xalqının bəşər mədəniyyətinə bəxş etdiyi dahi söz ustalarından biridir. Onun qısa, lakin çox məzmunlu ömür yolu insanın azadlığı və səadəti uğrunda sənət və poeziya vasitəsilə aparılan mübarizənin canlı nümunəsidir.

İmadəddin Nəsimi tərənnüm etdiyi yüksək bəşəri ideyaları, həyatsevərliyi və nikbinliyi, eləcə də poeziyasının canına hopmuş humanist ruhu ilə dünya ədəbiyyatında özünəməxsus yer tutmaqdadır. Dərin ictimai-fəlsəfi ideallarla zəngin olan ədəbi irsi hələ öz dövründə böyük əks-səda doğurmuş, yüksək bədii-estetik xüsusiyyətləri ilə zəngin poeziya nümunəsi kimi xalqımızın ədəbiyyat tarixində yeni bir mərhələ təşkil etmişdir. Onun dərin məzmunlu fəlsəfi lirikası, insanlara kamilliyi təlqin edən, həyatın əsl mənasının azad yaşamaq olduğunu başa salan, doğru söz, təmiz vicdan və təmiz əxlaqa çağırış edən sənət əsərləri hələ əlyazmaları şəklində Avropadan Hindistana qədər Yaxın və Orta Şərqi bir çox mədəni mərkəzlərində əl-əl gəzmiş, oxunmuş, sevilmiş və insanlar arasında böyük rəğbət qazanmışdır.

“Həqiqət yolunda, fikir azadlığı uğrunda qurban getmiş Nəsimi” (R.Rza) Azərbaycan, fars və ərəb dillərində yazdığı şeirləri ilə bütün türk xalqlarının mənəvi irsini zənginləşdirmiş, onların ədəbi inkişafına əhəmiyyətli təsir göstərmişdir.

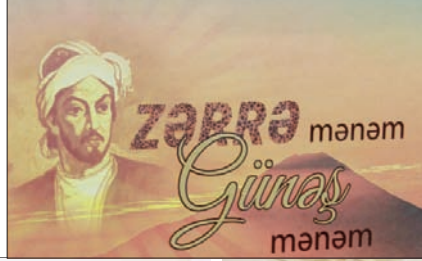
Mütəfəkkir şairin ədəbi irsinin öyrənilməsi, araşdırılması yaxın xaricdə

lektivi də öz xüsusi töhfəsi ilə gəlmişdir. Belə ki, nəşriyyat öz təşəbbüsü ilə Nəsimiyə həsr olunmuş “Zərrə mənəm, günəş mənəm...” adlı nəfis tərtibatlı kitab-albomu nəşr etmişdir. 156 səhifəlik bu nəşr 500 nüsxə tirajla buraxılmışdır. Kitab-albomun ideya müəllifi və naşiri nəşriyyatın direktoru Tural Axundov, tərtib edən və redaktoru isə Əməkdar incəsənət xadimi, yazıçı-publisist Mustafa Çəmənlidir.

Əvvəlcə onu qeyd edək ki, kitab-albomu başqa nəşrlərdən fərqləndirən onun gözəl dizaynı, xüsusi tərtibata malik olması və maraqlı formatıdır. Onu əlinə alan hər bir oxucu dərhal nəfis və orijinal bir nəşrlə “görüşdüyü”nü yəqin edir.

Kitab-albom, adından da göründüyü kimi, həm kitaba, həm də alboma aid xüsusiyyətləri özündə birləşdirir. Belə ki, burada toplanmış məqalələr, esselər əvvəldən-axıradək fotoşəkillər, illüstrasiyalarla müşayiət olunur. Bu da ona xüsusi bir bənzərsizlik, gözəllik, yaraşlıq verir.

Kitab-albomun əvvəlində İmadəddin Nəsimi barədə əsasən ötən əsrin 30-40-cı illərində, bir də 70-ci illərdə yazılmış (az sayda) məqalələr, esselər toplanmışdır. Burada oxucular o dövrün görkəmli ədəbiyyatşünas-alimlərinin, tənqidçilərinin yazılarının

bizim çoxlu uğurlu işlərimiz olub. Təbii ki, onların hamısını bir kitaba sığışdırmaq mümkün deyil. Ona görə də təklif edərdim ki, Mustafa müəllim, bu elmi-tədqiqat işini (əgər belə demək mümkünə) davam etdirsin və ilin sonunadək yazılan məqalələri də sonrakı kitaba daxil etsin...

Milli Kitabxananın direktoru, professor Kərim Tahirov bildirdi ki, hörmətli Prezident İlham Əliyevin məlum Sərəncamı İmadəddin Nəsimi yaradıcılığının araşdırılması istiqamətində yeni axtarışlara rəvac verdi. Mən Nəsiminin fundamental bibliografiyasının tərtibçisi kimi tam cəsarətlə deyə bilərəm ki, onun haqqında əvvəl yazılanların hamısı təkcə bukilər qədər deyil. Bu isə, həqiqətən də, “Nəsimi ili”nin ən gözəl və fərəhli yekunlarından biridir... Biz Mədəniyyət Nazirliyi ilə yeni bir layihə hazırlamışdıq: “Milli-mənəvi dəyərlərimizin vətəne qaydışı”. Bu layihə çərçivəsində ötən il Nizaminin 5, bu il isə təkcə Nəsiminin 24 əlyazmasını, 18-19-cu əsrlərə aid 6 “daş-basma” əsərini Azərbaycana gətirdik. Fəxrə deyə bilirik ki, ölməz şairimizin Misirdə, ABŞ-da, İranda, Bosniyada, Türkiyədə olan ən qiymətli əlyazmalarının surətini vətəne gətirə bildi. Onlar Milli Kitabxanamızın Fondunda mühafizə olunur və öz tədqiqatçıları gözləyir... Bu gün təqdim olunan kitab-albom bizə Nəsimini bütün rəqəslərdə: incəsənətdə, heykəltəraşlıqda, rəssamlıqda, mədəniyyətdə, kinoda, poeziyada tanıtmağa xidmət edən bir əsərdir. Mən təklif edərdim ki, bu kitab ingilis dilinə də tərcümə olunsun. Biz ölkə kənarında beynəlxalq sərgilərə gedərkən orada

olduğu kimi, ölkəmizdə də uzun illər diqqət mərkəzində olmuşdur. Bu proses ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə qüdrətli sənətkarın YUNESKO-nun görkəmli şəxsiyyətləri siyahısına salınması və 600 illik yubileyinin dünya miqyasında qeyd olunması ilə yeni bir mərhələyə qədəm qoymuşdur. Həmin dövrdən Nəsimi irsinin araşdırılması, dünyanın müxtəlif ölkələrində saxlanılan əlyazmalarının axtarılıb tapılması, üzvlərinin köçürülərək ölkəmizə gətirilməsi istiqamətində bir sıra uğurlu addımlar atılmışdır. Şairin irsi dəfələrlə çap edilərək xalqımızın istifadəsinə verilmiş, adının əbədiləşdirilməsi yönündə diqqətəlayiq işlər görülmüş, Bakıda, Şamaxıda, Sumqayıtda, Xaçmazda, hətta ölkəmizdən xaricdə - Ukraynanın paytaxtı Kiyev şəhərində heykəlləri ucaldılmış, Heydər Əliyev Fondunun və Azərbaycanın Rusiyadakı səfirliyinin dəstəyi ilə Moksveda - Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunda büstü qoyulmuş, bədii obrazı kino və teatrda canlandırılmış, tamaşalar hazırlanmış, haqqında dəyərli elmi - monoqrafik əsərlər yazılmış, kitablar nəşr edilmişdir.

2017-ci ilin may ayında Parisdə YUNESKO-nun baş qərargahında Nəsiminin vəfatının 600 illiyi qeyd edilmiş, ötən ilin sentyabr ayında isə ölkəmizdə ilk dəfə Nəsimi şeir, incəsənət və mənəviyyat festivalı keçirilmişdir.

Daha bir faktı qeyd etmək də yerinə düşər: 2019-cu ili türk dünyasında “Nəsimi ili” elan edən Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatı - TÜRKSOY şairin qezəllərini 15 dildə “İmadəddin Nəsimi dünya dillərində” adı ilə Ankarada çap etmişdir.

Bütün bunların fonunda şairin 650 illik yubileyi münasibətilə ən əlamətdar və diqqətəşayan işlər mütəfəkkir şairin öz vətəninə - doğma Azərbaycanda görülməli işlərdir. Belə ki, Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin 2018-ci il 25 noyabr tarixli Sərəncamı ilə 2019-cu il Azərbaycan Respublikasında “Nəsimi ili” elan edilmiş, bununla bağlı ölkə hökuməti qarşısında müvafiq tədbirlər planının hazırlanması vəzifəsi qoyulmuşdu. Beləliklə, yubiley tədbirləri çərçivəsində bir sıra müvafiq dövlət qurumları, ictimai birliklər, yaradıcılıq təşkilatları xətti ilə önəmli işlərin görülməsinə start verilmişdir. Qısa müddət ərzində şairin poetik irsi yenidən çap olunmuş, yaradıcılığı haqqında tədqiqat və araşdırma işləri geniş vüsət almış, haqqında çoxsaylı məqalələr, esselər, monoqrafiyalar, şeirlər, bədii mətnlər yazılmış, sözlərinə mah-nılar bəstələnmişdir.

Həyata keçirilən tədbirlər sırasında radio və televiziya verilişlərinin hazırlanması, yaradıcılıq müsabiqələri, festivalların keçirilməsi də mühüm yer tutur. Bir sözlə, Nəsimi şəxsiyyətinə, Nəsimi irsinə, Nəsimi ideallarına maraq, istək və məhəbbət, daim artan çatmaq istəyi bəxşməyə, daim sonra, yeni səviyyədə özünü büruzə verir. Nəsimi dühasının işığı hər bir Azərbaycan vətəndaşının, hər bir yaradıcı düşüncə sahibinin qəlbinə nur salır, ürəyinə istilik gətirir.

İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyi Mədəniyyət Nazirliyinin “Təhsil Nəşriyyat-Poliqrafiya” MMC-nin kol-

dan nümunələrlə tanış ola bilərlər. Bu hissəyə həmçinin Xalq yazıçısı Anarın, nəsimişünas alim Səadət Şixiyevanın, eləcə də Suriyadan olan tədqiqatçı Bəkir-ən-Nasirin məqalələri daxil edilmişdir.

Kitab-albomun şərti olaraq ikinci sayıla biləcək hissəsində Azərbaycan şairlərinin Nəsimiyə həsr olunmuş şeirləri toplanmışdır. Sonrakı hissədə isə “İmadəddin Nəsimi rəssamların gözü ilə”, “İmadəddin Nəsimi Azərbaycan poeziyasında”, “İmadəddin Nəsimi heykəltəraşlıqda”, “İmadəddin Nəsimi musiqimizdə”, “İmadəddin Nəsimi obrazı kinoda və teatr səhnəsində” bölmələri yer alır.

Sonuncu hissə filosof şairə həsr edilmiş kitablar, onun adının əbədiləşdirilməsi ilə bağlı görülmüş işlərdən bəhs edir. Yubileyi münasibətilə keçirilən tədbirləri əks etdirən fraqmentlər də maraqla qarşılanırlar.

Diqqəti cəlb edən məziyyətlərdən biri də odur ki, Nəsimi kəlamları, Nəsimi qezəlləri, bir qayda olaraq, məqalələr və esselərlə paralel olaraq yerləşdirilmişdir. Səhifənin sonunda qalan boş yerlərdə isə mövzu ilə əlaqədar ayrı-ayrı alimlərin, görkəmli ədiblərin şair haqqında söylədikləri dəyərli fikirlər yer alır...

Dekabrın 17-də Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Natəvan adına klubunda kitab-albomun təqdimat mərasimi keçirilmişdir. Mərasim ədəbiyyatşünas-alimlər, tənqidçilər, söz-sənət həvəskarları toplaşmışdılar. Tədbiri giriş nitqi ilə açan Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin gənclərlə iş üzrə katibi, “525-ci qəzet”in baş redaktoru Rəşad Məcid Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin məlum Sərəncamı ilə əlaqədar görülməli işlərdən danışmış, “Zərrə mənəm, günəş mənəm...” kitabının ölməz şairimiz İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyinə “Təhsil” nəşriyyatının gözəl töhfəsi olduğunu bildirmişdir.

Məclisin aparıcısı, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin yaradıcılıq məsələləri üzrə katibi İlqar Fəhmi bu kitab-albomu araya-ərsəyə gətirdiklərinə görə “Təhsil” nəşriyyatının direktoru Tural Axundova, tərtibçi və redaktor Mustafa Çəmənliyə, eləcə də bütün kollektivə təşəkkür etmiş, oxucuları, nəsimisevərləri təbrik etmişdir.

Filologiya elmləri doktoru, professor Raquib Kərimli söz olaraq demişdir:

- Biz Mustafa Çəmənlini yazıçı-publisist, təcrübəli naşir-redaktor olmaqla yanaşı, həm də bacarıqlı bir tədqiqatçı kimi tanıyırdıq. Onun yaxın keçmişdə klassik şairimiz Xurşidbanu Natəvanın yubileyi münasibətilə tərtib etdiyi kitabı xatırlatmaq istərdim. Orda Natəvan haqqında yeni tapıntılar üzə çıxarılmışdır. Belə ki, şairin 44 məlum şeirinə tərtibçi yeni tapdığı bir şeirini də əlavə edərək oxuculara təqdim etmişdir... Bu kitabla gəlincə, deməliyəm ki, müəllif burada da yeni tapıntılar əldə etməyə nail olmuşdur. Mənə elə gəlir ki, kitab-albom “Nəsimi ili”nin yekunlarına həsr olunmuş bir əsər kimi dəyərləndirilməlidir. Burada şair haqqında yazılmış ilk elmi məqalələr, esselərdən toplanmış, ona həsr olunmuş şeirlərdən bezi nümunələr təqdim edilmişdir. Yaxşı olardı ki, Mustafa müəllim bu işi davam etdirsin, çünki “Nəsimi ili”ndə

xarici dildə olan kitablarımıza çox böyük ehtiyac olduğunu görürük...

Mərasimə çıxış edən Xalq rəssamı Arif Hüseynov, Əməkdar incəsənət xadimi, yazıçı-dramaturq Əli Əmirli, şair-publisist, “Kredo” qəzetinin baş redaktoru Əli Rza Xələfli, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, nəsimişünas alim Səadət Şixiyeva, Əməkdar artist, pedaqoq Azad Şüküroğlu, Əməkdar jurnalist Tahir Aydınovun “Nəsimi ili”nin uğurları, “Zərrə mənəm, günəş mənəm...” kitab-albomunun məziyyətləri barədə fikirlərini bölüşdülər.

Sonda kitab-albomun nəşrə hazırlanması zamanı rastlaşdığı çətinliklərdən bəhs edən müəllif bu işə öz xeyirxahlıqları ilə yardımçı olmuş bütün şəxslərə, yaradıcı qurumların əməkdaşlarına minnətdarlığını ifadə etmişdir. M.Çəmənli demişdir:

- Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində tək-tək ədəbi simalar olub ki, Seyid İmadəddin Nəsimi qədər şəninə poemalar, şeirlər, dram əsərləri yazılınsın, taleyi, şəxsiyyəti bunca vəsf ediləsin. Şair və ədiblərimizin bu vurğunluğunun başlıca səbəbi Nəsiminin bir şəxsiyyət kimi böyüklüyünə, məsləki və əqidəsi yolunda şirin canından belə keçməyə (necə ki keçmişdir) qadir olan, mənsub olduğu xalqa, millətə hər zaman başucalıq gətirən bu fikir fəthinə, söz qəhrəmanına, cəsarət simvoluna sonsuz ehtiramın, məhəbbətin, genetik fəxarət hissinin əbədiləşmiş nümunəsi, əks-sədasıdır... Biz, kiçik də olsa, dünya şöhrətli şairimizin 650 illik yubileyinə bir kitab hədiyyə etmək istədik. Bu niyyətlə yaxın keçmişdə Nəsiminin məşəqqətli həyatı, zəngin əbədi irsi haqqında görkəmli alimlərimizin, şair və yazıçılarımızın məqalə və esselərindən nümunələri, həmçinin şairə həsr olunmuş şeirləri qəzet-jurnal səhifələrindən, müxtəlif nəşrlərdən seçərək bu kitabda topladıq. Kitaba daxil edilən məqalə və esselər, şeirlər, müəlliflərin titullarına, fəxri ad-sanına görə deyil, çap olunma tarixinə görə xronoloji ardıcılıqla sıralandıq. Nəsiminin həyatının ayrı-ayrı anlarını əks etdirən rəsmlər, illüstrasiyalar, heykəltəraşlıq nümunələri də unudulmamışdır. Həcm imkan vermədiyindən, hazırda yazıb-yaradan nəsimişünasların əsərlərindən istifadə edə bilmədik (yalnız tədqiqatçı Səadət xanım Şixiyevanın çox dəyərli bir müsahibəsi istisna olmaqla). Bu prinsipi əsas götürdük ki, gənc nəslin bu gün yaxşı tanımadığı alimlərin yazdıqlarına üstünlük verək. Bu həm də dünyasını dəyişmiş alimlərin, şairlərin ruhuna bir ehtiramdır. Kitaba şairin qezəllərindən, sonradan mahnı-romans mətnlərinə çevrilmiş şeirlərdən də salınmışdır... Bir sözlə, hesab edirəm ki, “Zərrə mənəm, günəş mənəm...” kitab-albomu ilə biz mütəfəkkir şair Nəsiminin ruhu qarşısında mənəvi borcumuzu, qismən də olsa, ödəyər bilmişik. Lakin Nəsimi irsi sonsuzdur, intəhaslıdır. “Nəsimi ili” başa çatmaqda olsa da, axtarışlar, araşdırmalar, yəqin ki, davam edəcək, ədəbi ictimaiyyətimiz bundan sonra da nəsimişünaslığa dair yeni töhfələrlə tanış ola biləcəklər.

Səfər MAHMƏDZADƏ,
“RESPUBLİKA”,
S.MƏMMƏD (foto).